
PLIN021 SÉMANTICKÁ ANALÝZA V PRAXI

ZUZANA NEVĚŘILOVÁ

2020/21

SÉMANTIKA V POČÍTAČOVÉM ZPRACOVÁNÍ PŘIROZENÉHO JAZYKA

20. století nebylo zlatým věkem sémantiky, protože mu vévodily dvě osobnosti: Leonard Bloomfield, který věřil, že význam leží mimo vědecké zkoumání jazyka, a Noam Chomsky, který se zabýval téměř výhradně abstraktní formální syntaxí. S postupem nového století je jasné, že časy se mění...

Goddard, (překl. ZN)

SÉMANTIKA

= Nauka o významu **znaků**.

- Znak = něco, co něco zastupuje (reprezentant).
  - Koncepce jazykového znaku (Ferdinand de Saussure).
  - V našem případě nauka o významu morfémů, slov, slovních spojení, vět, promluv...

Jak souvisí sémantika s počítačovou lingvistikou?

Co je význam?

SÉMANTIKA A VÝZNAM (MEANING)

- Nemá klasickou definici.
- Pokusy o popis významu vedou k ostrým a věčným polemikám.
- Víme ale, že význam souvisí s porozuměním.
- Tušíme také, že jazyk je zajímavý právě tím, že jeho části mají význam.
- Během tohoto kurzu se (tak trochu) dostaneme k tomu, co je význam, ale (víc) jak jej počítačově zpracovat.

VÝZNAM (MEANING): CO NENÍ

- Význam ≠ **reference**
  - příklady a protipříklady: B. Obama, já, jednorožec, nikdo, ahoj, vynálezce joja, vynálezce parkovacího automatu
  - někdy mluvíme o smyslu (sense), aby bylo jasné, že nemíníme odkazovaný objekt
- Význam ≠ (vědecká) **znalost**
  - příklady: sůl=chlorid sodný NaCl
  - protipříklady: Bůh, pondělí, sodík
- Význam ≠ **pravdivost**
  - promluva je pravdivá, pokud jsou její části pravdivé a zároveň správně poskládané (pravdivostní podmínky)
  - jak ale popsat pravdivostní podmínky?
- Význam ≠ **užití**
  - význam znaku nelze určit přesněji než výčtem užití tohoto znaku

PŘÍSTUPY KE STUDIU VÝZNAMU

- **konceptualismus:** význam slova je myšlenka v hlavě
  - v dětství všichni dostaneme do hlavy významy slov a také rutinu, jak nové významy přidávat a odvozovat
  - díky sdíleným významům také můžeme komunikovat
  - je-li význam myšlenka, kde se vzala? empiricismus vs.racionalismus
- **strukturalismus:** pochopit význam slova znamená pochopit, jak slovo interaguje s ostatními slovy
  - význam slova je určený souhrnem vazeb s jinými slovy
- **extensionalismus:** rozdíly ve významu slov lze nejlépe zkoumat ve vztahu k extenzím (referencím)
  - pokrývá omezený rozsah

Současně existuje řada přístupů **mezi** uvedenými.

LITERATURA

- Goddard, C. (2011). *Semantic Analysis: A Practical Introduction*. Oxford Textbooks in Linguistics. Oxford University Press.
- Leech, G. N. (1981). *Semantics*. Harlow: Penguin.